

7. Почтар О.М. Методика збереження здоров'я дівчаток початкової школи у позакласній роботі з фізичної культури / О.М. Почтар // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту : наукова монографія за ред. Єрмакова С.С. – Харків : ХДАДМ (ХХПІ), 2009. – № 10. – С. 176-180.

8. Хрипко І. Інноваційні підходи та засоби фізичної культури у молодшій школі / www.nbu.gov.ua.

Лысенко Л.Л., Огиенко Н.Н., Заровная А.Н. Технология оздоровления детей младшего школьного возраста на основе внедрения дыхательных упражнений в систему школьного физического воспитания в общеобразовательной школе. В статье рассматривается разработка и внедрение технологии оздоровления детей младшего школьного возраста с использованием дыхательных упражнений в системе школьного физического воспитания.

Ключевые слова: оздоровительная технология, дыхательные упражнения, физическое воспитание, дети младшего школьного возраста.

Lysenko L.L., Ogienko M.M., Zarovna A.M. The technology of primary school age children's health improvement on basis of breathing exercises introduction in the system of physical education in the comprehensive school. The article studies the development and introduction the technology of primary school age children's health improvement on basis of breathing exercises introduction in the system of school physical education.

Key words: health-improving technology, breathing exercises, physical education, primary school age children.

Лисенко Л.Л.
Чернігівський національний педагогічний університет
імені Т. Г. Шевченка

ДО ПРОБЛЕМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛЯ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

В статті розглядається аналіз сучасного стану проблеми підготовки вчителів фізичної культури в системі вищої професійної освіти та визначаються шляхи поліпшення їх професійної підготовки.

Ключові слова: вчитель фізичної культури, професійна підготовка, творчість, інновація.

Нові вимоги, які поставлені перед вищою школою в сучасних умовах визначають перспективні напрямки її роботи - підготовку спеціалістів в сфері фізичної культури і спорту нового типу, які органічно поєднують широкий науковий кругозір з професіоналізмом, високий рівень творчих здібностей соціально зрілої, готової до праці особистості.

Проблема удосконалення професійної підготовки завжди залишається актуальною. Це підтверджується численними публікаціями та кандидатськими і докторськими дисертаціями (Б.М. Шиян, Л.П. Сущенко, Л.О. Демінська, О.Л. Шабліна, О.В. Тимошенко та інші). Разом з тим існує потреба в удосконаленні багатьох сторін, особливостей, компонентів професійної підготовки, наприклад у відповідності до регіональних умов праці вчителя фізичної культури, особистісних характеристик та інше.

Дослідження виконано відповідно до тематичного плану науково-дослідної роботи факультету фізичного виховання Чернігівського національного педагогічного університету імені Т.Г. Шевченка за темою «Теоретико методологічне обґрунтування та дидактичне забезпечення процесу методичної підготовки студентів педагогічного вищого навчального закладу в умовах реформування системи середньої освіти», державної реєстрації 0100U006666 та тематичного плану науково-дослідних робіт Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова „Зміст освіти, форми і засоби підготовки вчителів”, який затверджений Вченою радою НПУ імені М.П. Драгоманова (протокол №6 від 25 грудня 2003 року).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. За останні роки вищою педагогічною школою накопичено значний досвід підготовки кваліфікованих спеціалістів з фізичної культури, який постійно збагачується. Удосконалення підготовки вчителя фізичної культури є закономірним процесом, який обумовлений розвитком сучасного суспільства.

Характеристика професійної майстерності вчителя фізичної культури знайшла своє відображення в роботах О.В. Петуніна, Б.М. Шияна, Л.П. Сущенко, О.Л. Шабліної, Р.Р. Каримова, М.В. Карченкової, В.В. Абрамової, О.В. Тимошенка та інших, де розглянуто основні знання, вміння, особистісні якості вчителя фізичної культури; структуру його педагогічної діяльності; питання професійної орієнтації школярів,

професійної підготовки вчителя на факультеті фізичного виховання; умови професійної адаптації вчителя-початківця з фізичної культури.

Метою дослідження є визначення шляхів поліпшення професійної підготовки вчителя фізичної культури.

Виклад основного матеріалу дослідження. Проблема підготовки вчителя до професійної діяльності була предметом уваги таких видатних педагогів минулого, як Я.А. Коменський, А. Дистерверг, К.Д. Ушинський, П.Ф. Лесгафт та інші. Розробкою наукових основ професійної підготовки „нового вчителя” займалися Н.К. Крупська, А.В. Луначарський, П.П. Булонський та інші. Сьогодні, процес підготовки педагогічних кадрів для вітчизняної школи і для всієї структури освіти вийшов на якісно новий рівень розвитку. Сучасні вчені розглядають процес педагогічної освіти з різних сторін.

Система професійно-педагогічної готовності вчителя фізичної культури включає взаємопов'язані компоненти, а саме: психологічна готовність, практична готовність до виконання педагогічної діяльності та готовність до подальшого удосконалення себе як спеціаліста [3].

В роботах В.В. Абрамової, 2006; І.П. Анненкової; Л.А. Дюкіна, 2000; Н.В. Ігошина, 2000; Е.В. Крякіна, 2007; В.І. Наумчика, 2002; С.Ф. Бурухіна, 2002 та інших представлено досвід формування педагогічних знань та вмінь, навичок на заняттях з гімнастики, рухливих ігор, лижного спорту, курсу спортивно-педагогічного удосконалення, педагогічних дисциплін, що є одним з шляхів удосконалення професійної підготовки майбутнього вчителя фізичної культури.

Проблемі формування готовності майбутніх спеціалістів з фізичної культури за допомогою впровадження особистісно-орієнтованого підходу присвячені роботи Р.Р. Каримова, 2004; М.В. Карченкова, 2006.

В роботах Г.М. Акушева, 2000; А.В. Кувшинова, 2000 акцентується увага на формуванні у майбутнього вчителя фізичної культури професійної самооцінки та самоосвіти. Проблема підготовки вчителя фізичної культури до застосування інформаційних технологій знайшла своє відображення в наукових дослідженнях П.К. Петрова, 2003; Г.Р. Генсерука, 2005. В ряді робіт розкриваються питання покращення якості викладання профільючої дисципліни – теорії і методики фізичного виховання (В.С. Володіна, 2007; М.А. Ісаченко, 2008; О.В. Крякіна, 2007; В.В. Лобачев, 2007; А.В. Забора, 2004 та інші).

Розглядаючи питання про підготовку студентів В.І. Маслов (1989) відмічає, що практична підготовленість – це комплекс професійно-педагогічних вмінь та навичок, необхідних вчителю фізичної культури, які формуються в процесі практичної підготовки (всі навчальні дисципліни), а також під час проходження педагогічної практики, де студенти виступають в ролі вчителя фізичної культури. Дана проблема розглядається в дослідженнях В.В. Лобачева, 2007; О.В. Крякіної, 2007, Л.О. Демінської, 2004, які акцентують увагу на ролі міжпредметних зв'язків у процесі професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури.

Наші особисті [2] спостереження, спілкування з учителями фізичної культури, випускниками, студентами, колегами показують, що всі вони надають величезного значення вивченню теорії фізичної культури як методологічної основи професійної майстерності вчителя. При цьому, особливо наголошується на важливості застосування системного підходу до вирішення проблем фізичного виховання та спорту, знанні особливостей адаптації організму людини до різноманітних педагогічних впливів, впровадженні в навчальний процес і практику фізичного виховання основ теорії управління. Цього нагально вимагають проблеми сьогодення:

- кращий оздоровчий ефект від занять фізичними вправами;
- точність та економічність в досягненні термінових та кумулятивних ефектів адаптації в фізичному вихованні та спортивному тренуванні;
- забезпечення раціональних самостійних занять фізичними вправами для ефективної трудової діяльності та для регуляції функціонального стану організму в залежності від віку, потреби, стану здоров'я та інше.

По своїй суті навчальний предмет – “Теорія і методика фізичного виховання” є інтегральна дисципліна, яка спирається на біологічний, соціальний, психолого – педагогічний та спортивно – педагогічний фундамент і має функцію навчити як управляти пристосуванням організму здорової людини до впливів фізичних вправ та педагогічних дій вчителя чи тренера.

Загально-педагогічна підготовка викладача будь-якого навчального закладу і, зокрема вчителя, набуває ефективності, якщо її зміст і форми відображають специфіку процесу формування творчої особистості, враховують закономірності творчого процесу, взаємозалежність і взаємозумовленість розвитку творчих можливостей і рівня творчої діяльності всіх суб'єктів навчально-виховного процесу.

В. Андрущенко, І. Табачек, 2005 відзначають, що сучасний вчитель має бути науковцем (володіти підходами і методами дослідницької роботи); педагогом (знати та вміти застосовувати на практиці педагогічну теорію); психологом (знати основи психології, вікові та індивідуальні психологічні особливості учнів); технологом (володіти методикою і технологією навчально-виховного процесу, втілюючи наукові ідеї в практику); організатором (володіти навичками управлінця-менеджера для управління учнівським колективом); трішки

медиком (знати фізичні і розумові межі дитячого організму, рамки психологічного навантаження); артистом (уміти перевтілюватися, володіти правильною дикцією, художнім словом) тощо. Вирішальним фактором наближення вчителя до ідеалу є рівень володіння ним педагогічною технологією [1].

На наш погляд, в процесі навчання студентів факультету фізичного виховання не в повній мірі формується дух новаторства, зацікавленості, активного, напруженого пошуку нового. Підготовка вчителів фізичної культури повинна бути спрямована на оволодіння сучасними технологіями і методиками, різними засобами діагностики фізичного, психічного та інтелектуального розвитку учня.

Загальні основи творчості висвітлено в наукових дослідженнях С. Сисоєвої, 2005; В.І. Уруського, 2005; Д.В. Богоявленської, 2002; Е. Торренса, 1996; Я.А. Пономарьова, 1994; К. Роджерса, 1990 та інших. Розвиток творчості в різних аспектах досліджували: О.Морозов, 2004; Цедринський О.Д., 2009 (формування креативності викладача вищої школи в системі неперервної освіти); А.В. Тутолмін, 2006 (становлення і розвиток творчої компетентності майбутнього вчителя (на основі системного підходу); Г.Е. Семенова, 2003 (педагогічні умови розвитку творчих здібностей майбутніх учителів на основі особистісно-орієнтованого підходу).

Проте проблема розвитку творчості в підготовці спеціалістів фізичної культури і спорту знайшла своє відображення лише в роботах В.В. Філанковського, 2000 (розглянуто технологічний підхід до формування творчої готовності вчителя фізичної культури); Бегідової С.М., 2001 (технологічні основи професійно-творчого розвитку особистості спеціаліста фізичної культури і спорту).

На наш погляд, привертає увагу розвиток здатності вчителя до творчого, не тільки використання, але і створення нових варіантів інноваційних технологій в системі становлення фізичної культури особистості учнів. Останнім часом спостерігається різке зростання кількості інноваційних технологій (педагогічних, оздоровчих, різноманітних фітнес-програм тощо) (О. Ващенко, І.М. Дичківська, Н.Ф. Денисенко, Г.К. Селевко та інші), що вимагає від вчителя фізичної культури правильно робити вибір засобів педагогічного впливу та вміло, доцільно застосовувати їх в процесі фізичного виховання. Це вимагає перегляду низки програмно-нормативних документів (навчальних планів, програм тощо) в підготовці фахівців, реконструкції і розробки нових технологій в навчальному процесі, розробки арсеналу дидактичних засобів навчання та інше.

В сучасних умовах інноваційна освіта в сфері фізичної культури є важливим стратегічним фактором, за допомогою якого стає можливим формувати нові якості вчителів фізичної культури, підвищувати їх креативний потенціал, готувати нових інтелектуально продуктивних спеціалістів. Актуальним є пошук нових підходів до формування і становлення професійної особистісної готовності майбутнього вчителя фізичної культури, здатних продуктивно здійснювати освітню діяльність в нових соціально-економічних умовах, в нових типах загальноосвітніх закладів, з використанням інформаційно-комунікаційних і дидактичних технологій.

Аналіз літературних джерел з проблеми пошуку шляхів удосконалення системи професійної підготовки вчителя фізичної культури та особистий досвід професійної діяльності викладача дозволяє визначити деякі шляхи удосконалення професійної підготовки вчителя фізичної культури:

- здобуття високого рівня фахової компетенції;
- розвиток якостей творчої особистості;
- заохочення ростків евристичного підходу до вирішення педагогічних задач в професійній діяльності вчителя фізичної культури;
- формування рис, здатностей, якостей вчителя фізичної культури згідно параметрів прогностичної моделі вчителя майбутнього;
- актуалізація професійної орієнтації і відбору абітурієнтів на спеціальність „фізичне виховання” з метою знайти таланти чи виявити здібності та здатності до педагогічної роботи;
- контроль і коректування підготовленості вчителя за всіма складовими під час формування комплексної готовності до педагогічної діяльності;
- використання тренінгу в різноманітних педагогічних ситуаціях в навчальному процесі і під час проходження педагогічної практики;
- якісне диференційоване вивчення дисциплін навчального плану та якісна інтеграція набутих знань під час вивчення теорії і методики фізичного виховання та інше.

Висновки і перспективи подальших розробок. 1. На підставі теоретичного аналізу літературних джерел встановлено, що і на сьогодні залишаються актуальними питання важливості педагогічної праці вчителя фізичної культури як фахівця компетентного, творчого та активного, який на високому рівні володіє новітніми технологіями й методиками навчання, та спроможного здійснювати навчально-виховну діяльність із урахуванням різноманітних технологій (О.В. Тимошенко, 2008; Г.М. Астахов, 2008; М.А. Ісаченко, 2008; О.В. Владимирцева, 2008 та інші).

2. Визначено, що проблема підготовки вчителя до професійної діяльності була і є предметом уваги багатьох досліджень (В.Т. Ялович, Б.М. Шиян, Л.П. Сущенко, В.В. Філанковський), однак питання розвитку творчої підготовки спеціалістів фізичної культури і спорту ще не знайшли повного відображення в наукових дослідженнях (В.В. Філанковський, 2000; С.М. Бегідова, 2001).

3. Встановлено, що на сьогоднішній день існує велика кількість інноваційних технологій (педагогічних, оздоровчих, різноманітних фітнес-програм тощо) (О. Ващенко, І.М. Дичківська, Н.Ф. Денисенко, Г.К. Селевко та інші), що вимагає формування нових якостей вчителів фізичної культури, підвищення їх креативного потенціалу, підготовки нових інтелектуально продуктивних спеціалістів.

4. Встановлено, що проблема підготовки сучасного вчителя фізичної культури, становлення його професійної компетенції – одна з найактуальніших у педагогіці. Virшення цієї проблеми має багато шляхів, до яких слід віднести і розвиток здатності вчителя до креативно-інноваційної діяльності в поєднанні з оптимізацією перерахованих вище шляхів удосконалення професійної підготовки вчителя фізичної культури.

Перспективи подальшого дослідження у даному напрямку. Подальша робота спрямована на обґрунтування та розробку засобів вирішення проблеми формування готовності вчителя фізичної культури до креативно-інноваційної діяльності.

Література

1. Андрущенко В., Табачек І. Формування особистості вчителя в сучасних умовах / В. Андрущенко, І. Табачек // Політичний менеджмент. – 2005. – № 1. – С. 58-69.

2. Огієнко М.М. До поліпшення професійної підготовки вчителя фізичної культури / Огієнко М.М., Олійник В.М., Світенко В.І., Гавриш В.П., Лисенко Л.Л. // Вісник Чернігівського державного педагогічного університету імені Т.Г. Шевченка. Випуск 16. Серія: педагогічні науки : Збірник. – Чернігів: ЧДПУ, 2002. – № 16. – С. 55-58.

3. Петунин О. В. Теоретические основы подготовки студентов к профессиональной деятельности учителя физической культуры [Текст] : автореф. дис. д-ра пед. наук / О. В. Петунин. – М., 1993. – 36 с.

Лысенко Л.Л. К проблеме усовершенствования профессиональной подготовки учителя физической культуры. В статье рассматривается анализ современного состояния проблемы подготовки учителя физической культуры в системе профессионального высшего образования, и определяются пути повышения их профессиональной подготовки.

Ключевые слова: учитель физической культуры, профессиональная подготовка, творчество, инновация.

Lysenko L.L. To the problem of improvement the professional preparation of teacher of physical culture. In the article the analysis of the modern state of problem the preparation of teacher of physical culture is examined in the system of trade higher education, and the ways of increase their professional preparation are determined.

Key words: teacher of physical culture, professional preparation, creation, innovation.

Лисюк С. М.

**Чернігівський національний педагогічний університет
імені Т.Г. Шевченка**

ПОКАЗНИКИ ПРОСТИХ ТА СКЛАДНИХ ЗОРОВО-МОТОРНИХ РЕАКЦІЙ КІКБОКСЕРІВ НА ЕТАПІ ПОПЕРЕДНЬОЇ БАЗОВОЇ ПІДГОТОВКИ

В статті представлено результати досліджень з вивчення показників простих і складних зорово-моторних реакцій хлопців 14-15 років, які систематично займаються в секції з кікбоксингу.

Ключові слова: процеси збудження і гальмування, проста та складна зорово-моторна реакція, кікбоксинг, світловий подразник.

В спортивній майстерності виділяють не тільки складно координовані і багато параметричні рухи, в структурі яких, в цілому, представлені їх просторові, часові і силові компоненти, але й багатообразні види сенсомоторних реакцій людини. В свою чергу, в клас сенсомоторних реакцій входять їх багаточисленні різновидності: проста сенсомоторна реакція, складна сенсомоторна реакція, сенсомоторна координація [2, 8, 9].

Аналіз і диференціація різноманітних видів реакцій має не тільки теоретичне значення. В діях спортсменів, особливо в єдиноборствах (у кікбоксерів, боксерів, фехтувальників і т.д.), на основі інтеграції (об'єднання) простих видів реагування формуються і більш складні. Будь-який технічний прийом або технічний